

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Health and Welfare

Varför stannar hon?

En kvalitativ studie av kvarhållande mekanismer i biografiska skildringar av kvinnors erfarenheter av mäns våld i nära relation

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Daniella Abraham & Mariana Babke*

JÖNKÖPING 2019 januari

Förord

Ett stort tack riktat till Nina Åkerlund vid Jönköping University för hennes enorma engagemang och kloka råd. Utan hennes stöd och erfarenhet hade studien blivit svår att genomföra. Trots många samtal och meddelanden har hon ständigt varit tillgänglig. Vi kunde inte önska oss en bättre handledare, tack. Ytterligare ett tack går till familj och vänner som stöttat oss och haft förståelse över att vi inte haft tid att spendera tid med dem.

Slutligen vill vi tacka varandra för intressanta diskussioner och gott samarbete där våra olikheter i arbetet och personligheter kompletterat varandra.

Abstract

Title: Why does she stay?

A qualitative study on the mechanisms that contribute to the females stay in violent relationships based on biographic depictions.

Abstract Authors: Daniella Abraham & Mariana Babke

Tutor: Nina Åkerlund

Examinator: Klas Borell

This study aims to analyze women's stories and experiences of living in a domestic violent relationship. The intention of this study is to examine and provide a deeper understanding of the mechanisms that have contributed to women's remaining in the relationship. For this research we use qualitative thematic analysis on autobiographies. For better understanding takes this study support from two theories, the normalization process and the violence as a socialization process. This study confirms previous studies that show that the retention mechanisms are many and complex. The study's contribution is that it clarifies that different mechanisms are relevant in different events of the relationship. Initially, women can stay because of their strong feelings towards their partner, at a later stage they can stay in order for their self-esteem and reality perception to change, or they hope for a change.

Keywords: Domestic violence, autobiographies, men's violence against women, normalization, identity

Sammanfattning

Titel: Varför stannar hon?

En kvalitativ studie baserad på biografiska skildringar av de mekanismer som bidrar till kvinnorna stannar i en våldsam relation

Författare: Daniella Abraham & Mariana Babke

Handledare: Nina Åkerlund

Examinator: Klas Borell

I denna studie analyseras kvinnors berättelser och erfarenheter av att leva i ett våldsam förhållande. Studiens syfte är att undersöka och ge en djupare förståelse för de mekanismer som har bidragit till kvinnor stannat i relationen. I studien görs kvalitativa tematiska analyser av självbiografier. För att skapa en bättre förståelse tar denna studie stöd av teorierna, normaliseringsprocessen och våldet som en social process. Denna studie bekräftar tidigare studier som visar att de kvarhållande mekanismerna är många och komplexa. Studiens bidrag är att den tydliggör att olika mekanismer är aktuella i olika skeenden av förhållandet. Till en början kan kvinnor stanna på grund av sina starka känslor gentemot sin partner, i ett senare skede kan de stanna för att deras självkänsla och verklighetsuppfattning har förändrats, alternativt att de hoppas på en förändring.

Nyckelord: Kvinnomisshandel, självbiografier, mäns våld mot kvinnor, normalisering, identitet

Innehållsförteckning

Förord.....	ii
Abstract	iii
Sammanfattning.....	iv
Innehållsförteckning.....	v
1. Inledning	6-7
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställning.....	7
2. Bakgrund.....	7
2.1 Historik.....	8-9
2.2 Introduktion till teoretiska förklaringsmodeller.....	9
3. Tidigare forskning.....	9
3.1 Olika former av våld	10-11
3.2 Kvarhållande mekanismer	11-13
4. Metod	13
4.1 Kvalitativ ansats.....	13-14
4.2 Urval	14
4.3 Datainsamling.....	14
4.4 Etisk övervägande.....	15
5. Teori.....	15
5.1 Våldets normaliseringsprocess.....	15-16
5.2 Våld som en social process.....	16-17
5.3 Kritik mot teorierna.....	17-18
6. Dataanalys och resultat	18
6.1 Presentation av självbiografierna.....	18-21
6.2 Tematisk analys.....	22-23
6.3 Varför kvinnor stannar	23-34
7. Diskussion.....	34-36
7.1 Koppling till socialt arbete.....	36-38
7.3 Metoddiskussion.....	39-40
8. Slutsats.....	40-41
Litteraturförteckning	42-47

1. Inledning

“Sedan började han sparka mot mig. Jag försökte skydda ansiktet och magen mot sparkarna. Han såg ut som ett helgalet rovdjur i ansiktet, när han slängde runt mig i lägenheten som om jag vore en vante. Var helt handlingsförlamad samtidigt som jag kokade av ilska. Det är så förnedrande att jag inte kan säga vad jag tycker utan att få stryk. Försökte komma åt telefonen men den slog han sönder. Han slog mig i magen gång efter gång med sin knutna näve. Varför just magen Janne, när du vet att jag bär på ett barn?” (Videll, 2000, s. 38).

Ovanstående citat är hämtat från självbiografen, *Dårskap för två med livet som insats*. Texten beskriver hur vardagen tedde sig för Anna Videll, och hur den kan te sig för kvinnor som befinner sig i en destruktiv relation. Det är svårt att förstå att en kvinna kan välja att stanna hos en man som behandlar henne så som i citatet ovan. Denna studie argumenterar dock för och visar att det finns flera olika förklaringar till varför kvinnor inte lämnar en våldsam relation.

Utgångspunkten i studien var att studera varför en kvinna väljer att stanna kvar med en man som har utsatt henne för misshandel. Ämnet för studien kan ses som högst relevant för det sociala arbetet eftersom mäns våld mot kvinnor idag betraktas som ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Våldet mot kvinnor förekommer i alla åldrar, samhällsklasser, bostadsområden och yrkesgrupper (Ekström, 2016).

Anledningen till att studien intresserar sig för mäns våld mot kvinnor och inte våld i nära relation är att det är vanligare att kvinnor utsätts för grovt, upprepat och livshotande våld från en partner, jämfört med män (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2018). Vidare är det också mer vanligt att kvinnor utsätts för sexuellt våld och där ca 16 kvinnor dödas i samband med kvinnomisshandel varje år (Brå, 2018).

Cirka 12 000 misshandelsbrott i nära relationer polisanmälades under 2017 i Sverige och enligt statistiken var det kvinnor som gjorde majoriteten av anmälningar. Positivt är att jämfört med tidigare årtal har anmälningarna av misshandelsbrotten minskat. Det är dock inte klarlagt om det minskade antalet anmälningar beror på att våldet mot kvinnor minskats eller om det beror på att färre kvinnor anmäler (Brå, 2018).

Det har gjorts och görs en mängd satsningar och tillförs en mängd samhällsliga resurser för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor. Även lagändringar bekräftar att samhället tar sin uppgift att ansvara och erbjuda stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor på allvar (SoL 2001:453). Trots att det finns tidigare forskning om varför kvinnor stannar kvar i en våldsam relation, föreligger det okunskap bland gemene man om hur pass avancerat och invecklat det kan vara att lämna. Många är till exempel ovetande om att den psykiska misshandeln ofta har pågått under en längre tid innan det första slaget kommer (SOU 2014:49).

Tanken är att studien, via självbiografier som är skrivna av kvinnor som har blivit utsatt för våld av män i nära relationer, ska bidra dels till att synliggöra våldsutsatta kvinnors situation och dels bidra till att öka kunskapen och förståelsen för våldsutsatta kvinnors upplevelser och erfarenheter. Avsikten är också att minska fördomarna kring denna utsatta grupp. Det är av största vikt att socialarbetare har kunskap om mäns våld mot kvinnor och kan bemöta våldsutsatta kvinnor på ett professionellt sätt så att dessa kan få tillgång till stöd och skydd (SOU 2014:49).

1.1 Syfte

Studien syftar till att öka förståelsen för både socialsekreterare och omgivning varför kvinnor stannar kvar i en våldsam relation genom att visa på bakomliggande faktorer till detta.

1.2 Frågeställning

Frågeställningen lyder enligt följande: Varför stannar en kvinna kvar hos en man som misshandlar?

2. Bakgrund

I detta kapitel beskrivs hur lagstiftningen och synen på mäns och kvinnors rättigheter har förändrats genom tiderna samt en kort inledande presentation av studiens valda teorier.

2.1 Historik

Lagen om kvinnofrid instiftades under 1200-talet. Lagen innebar att män inte längre hade rätt att ta sig en hustru med våld. Under den hedniska tiden hade män inflytande över familjemedlemmarnas liv och död. Landskapslagarna gav även män rätt att aga sina kvinnor utan konsekvens. Så länge kvinnorna inte blev skadade eller avled betraktades handlingarna som lagliga. Om kvinnorna avled ansågs det som ett vådadråp. Dock hade mannen rätt att döda sin hustru om kvinnan blev ertappad på bar gärning med att begå äktenskapsbrott (Ottosson Hindberg, 1984).

Under 1800-talet ansågs kvinnor vara underordnade män. Framförallt gifta kvinnor som menades vara makens egendom. En gift kvinna förväntades lyda sin make och uppfylla alla hans behov. Lagen gav män makt och ansvar över sina fruar och förväntades hålla dem i styr. Denna typ av makt och social överlägsenhet möjliggjorde och legaliserade mäns våld. Misshandel av kvinnor ansågs vara en privat angelägenhet som var socialt och juridiskt accepterat och passerade utan konsekvens. Om misshandeln uppmärksammades var det vanligt förekommande att skulden för misshandeln lades på kvinnan, med argument som att hon antingen hade misskött sig eller provocerat fram våldet (Diaz, 2012).

I och med kvinnorörelsens kamp, kampen för medborgerliga och mänskliga rättigheter skedde en gradvis förändring och frågor som kvinnors anställning utanför hemmet, rösträtt, rätt till utbildning eller fullvärdigt medborgarskap blev aktuella. Våld mot kvinnor kom dock inte upp på agendan före slutet av 1900-talet (SOU 2004:121). Det var kvinnorörelsen och framförallt de ideellt arbetande kvinnojourerna som lade grunden för erkännandet av kvinnomisshandel som ett samhällsproblem (Lundgren, 2004).

På 1970-talet började våld i nära relation att betraktas som ett samhällsproblem, vilket ledde till att problemet uppmärksammades både i media och lagstiftning i brottsbalken (1962:700). Detta förändrade i sin tur synen på kvinnomisshandel. Idag märks detta både i lagstiftning, media och i olika handlingsprogram. Kvinno- och tjejjourer är ett tydligt exempel som arbetar med att ge stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor. Regeringen förstärker kvinno- och tjejjourer genom att bidra med 50 miljoner kronor (Regeringen, 2018). Dessutom sker ett pågående förbättringsarbete som ska redovisas 1 juni 2019 om

upptäckten av våld i nära relationer. Förbättringsarbetet handlar om att utveckla bland annat Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan och Socialstyrelsens förmåga att upptäcka kvinnors utsatthet för våld i nära relationer. Detta genom att låta myndigheter presentera nya metoder för våldets upptäck, rutiner för hänvisning till adekvata instanser och stöd till myndighetens medarbetare (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2018).

2.2 Introduktion till teoretiska förklaringsmodeller

Det finns olika förklaringsmodeller gällande mäns våld mot kvinnor som syftar till att belysa bakomliggande faktorer till varför kvinnor stannar kvar hos män som slår och det råder en form av teorikamp om tolkningsföreträdet mellan Eva Lundgren (professor i sociologi och teologi) och Margareta Hydén (professor och leg psykoterapeut) om dessa bakomliggande faktorer. Lundgrens förklaringsmodell kallas för *normaliseringsprocessen* medan Hydéns fokuserar på våld som en social process. Dessa förklaringsmodeller beskrivs närmare i teoriavsnittet.

3. Tidigare forskning

Tidigare forskning visar att en våldsam relation ofta börjar med en förälskelse, precis som de flesta andra relationer, om inte mer passionerat än vanligt. Mannen beskrivs ofta som charmig och uppvaktande i början av relationen och det är sällsynt att det förekommer våld i början av relationen. Stegvis förändras relationen i och med att mannen börjar ställa krav och avslöjar sitt dominantaste beteende. Till en början kan det verka oskyldigt och ofarligt och även upplevas som ett tecken på kärlek och omtanke. Vidare är det vanligt förekommande att kvinnan svarar med att anpassa sig och går med på mannens krav för att undvika konflikter och våld (Lang, 2011).

Med tiden tenderar mannens våld och kontroll att öka och situationen bli ohållbar. Tidigare forskning visar att det är vanligt förekommande att en våldsutsatt kvinna gör ett flertal uppbrott och genomgår ett flertal återföreningar. Forskningen beskriver en eller flera stadier eller faser som den våldsutsatta kvinnan går igenom innan hon lämnar en våldsam relation samt de mekanismer som håller kvar kvinnan i relationen (Jarnkvist, 2015). Fortsättningsvis benämns dessa som uppbrottsprocessen.

3.1 Olika former av våld

Fokus för denna studie är inte att fördjupa sig kring olika former av våld, men för att förmedla en grundläggande förståelse för vad som avses med våld. Detta stycke inleds med en kortare beskrivning av hur våld definieras i tidigare forskning. I tidigare forskning delas våld ofta in i *fysiskt, psykiskt, sexuellt* och *ekonomiskt våld* (SOU 2014:49).

Vid tanke av våld är det vanligt förekommande att tänka på fysiska våldsgrepp av olika slag, som stryptag, slag eller sparkar. Det många är omedvetna om är att fysisk misshandel även kan innefatta knuffar, att hålla fast kvinnan, att objekt kastas mot kvinnan, att hennes huvud bankas mot en vägg eller liknande samt att hindra henne från att sova (SOU 2014:49). Fysiskt våld kan även omfatta sexuellt våld, det vill säga när mannen rör vid eller har sex med kvinnan mot hennes vilja. Alternativt där mannen tjarar sig till sex eller tvingar henne att utföra sexuella handlingar (SOU 2014:49).

Vidare förekommer det förhållanden där det inte förekommer någon form av fysiskt våld, utan istället förekommer verbalt psykiskt våld som syftar till att bestraffa, förminska, anklaga, skuldbelägga, hota, manipulera, ge order och kritisera kvinnan. Psykisk misshandel kan vara lika smärtsamt för kvinnan som fysisk misshandel. Det psykiska våldet kan bryta ner kvinnans självkänsla och självförtroende och i förlängningen kan det leda till att hon börjar tro att det är fel på henne. Hon isolerar sig från familj och vänner samt att hon utvecklar en depression. Mannen växlar mellan våld och kärlek och misshandeln sker i cykler (SOU 2014:49). Enligt Lundgren (2004) beror detta på att mannen får utlopp för inre spänningar genom misshandeln. Efter utloppet följs en kärleksfull period där mannen betar sig snällt och vänligt.

Det förekommer även att mannen försöker hindra kvinnan från att arbeta. Om kvinnan slutar att arbeta, ha en egen inkomst så blir hon, förutom att vara känslomässigt beroende, även ekonomiskt beroende av mannen. Mannens övertag och makt över kvinnan växer, medan hennes möjligheter att lämna krymper (Widding-Hedin, 1997).

I sammanhanget är det viktigt att påminna sig om att det är sällsynt att det endast förekommer en form av misshandel. I förhållanden där fysiskt våld förekommer har det

exempelvis ofta börjat med verbal och psykisk misshandel (Lundgren, 2004) och det är vanligt förekommande med överlappningar, olika typer av våld, samt att våldet blir grövre med tiden (SOU 2018:32).

3.2 Kvarhållande mekanismer

Då studien intresserar sig för varför kvinnorna stannar är det av tanke att fokusera på tidigare forskning som intresserar sig för faktorer som får kvinnor att stanna. I tidigare forskning presenteras en rad förklaringar till varför kvinnor väljer att stanna kvar i en våldsamt relation. I studien är det fortsättningsvis valt att kalla dessa för kvarhållande mekanismer.

Bland de mekanismer som beskrivs i tidigare forskning återfinns att *våldet trappas upp långsamt*, successivt, från nedvärderande kommentarer, lätta knuffar till att så småningom övergå till kraftigt fysiskt våld. Eftersom det sker långsamt och successivt kan våldet, i sinom tid, upplevas som normalt. Detta leder i sin tur till att kvinnan kan få svårigheter att uppfatta vad hon utsätts för. Bland de mekanismer som återkommer finns även att kvinnan har *starka känslor för sin partner*, vilket gör det svårare att lämna förhållandet (Jarnkvist, 2015). Om paret har *gemensamma barn* är det ytterligare en kvarhållande mekanism (Eklund-Moroney & Reuterskiöld, 1998). Gemensamma barn kan dels föra med sig att kvinnan kan ängslas av konsekvensen av delad vårdnad, att hon hellre stannar kvar än att låta mannen vara ensam med barnen (Patzel, 2006). En annan faktor kan handla om att kvinnan *vill hålla ihop familjen* för att inte orsaka splittring och riskera att barnen blir lidande. Det senare gäller särskilt om kvinnan som blir gravid tidigt i relationen (Fanslow & Robinson, 2009; Jarnkvist, 2015).

Vidare visar andra studier att det förekommer att kvinnor inte bryter upp en våldsamt relation, inte söker eller är mottaglig för hjälp, eftersom deras definition av sig själva inte stämmer in med bilden av en våldsutsatt kvinna (Gottzén & Korkmaz 2013). Jarnkvist (2015) visar att det framförallt gäller kvinnor med hög utbildning som uppfattar sig själva som starka individer och inte som offer.

Den vanligaste orsaken till att kvinnan stannar är rädslan för våldets eskalering, att hon ska bli dödad (Eklund-Moroney & Reuterskiöld, 1998; Widding Hedin, 1997). Andra mekanismer som uppmärksammas är att kvinnan kan vara ekonomiskt beroende av

mannen (Eklund-Moroney & Reuterskiölds, 1998; Michaels, 2016; Widding Hedin, 1997), att kvinnan känner osäkerhet kring sin förmåga att uppfostra sina barn ensam, samt att kvinnan är apatisk på grund av psykisk stress. Kulturella och religiösa normer kan påverka att kvinnan stannar kvar i relationen, eftersom det gör henne till en ”bra kvinna”. Ytterligare orsaker till att kvinnan stannar kan vara att hon skuldbelägger sig själv för våldet (Widding Hedin (1997), är rädd för att vara ensam (Eklund-Moroney & Reuterskiöld, 1998) och isolerad utan tillgång till socialt stöd (Howard, 2012; Michaels, 2016).

Cravens, Whiting & Aamar (2015) talar om att det finns en förväntan från omgivningen om att det är kvinnans ansvar att ta sig ur ett våldsamt förhållande. Omgivningens krav och fördomar kan öka kvinnans skuldkänslor och leder till en ansvarsförflyttning, där det blir hennes ansvar att lämna mannen och få slut på våldet. Kvinnan kan fly från sina skamkänslor genom att undvika situationer som framkallar skamkänslor, genom att förneka våldet både för sig själv och för omgivningen, för att på så sätt göra det möjligt att stanna kvar i relationen (Scheff & Starrin, 2013). Kvinnans låga självkänsla kan ses som ett resultat av våldet och inte en anledning till varför hon träffade en våldsam man (Barnett, 2001; Anderson & Saunders, 2003). Däremot finns det studier som indikerar att det finns en risk att kvinnor som tidigare upplevt våld blir drabbade av nya övergrepp. I och med att de tenderar att lägga ansvaret för övergreppen på sig själva och stanna kvar (Barnett, 2001; Söchting, Fairbrother och Kock, 2004).

Starka känslor är ytterligare en mekanism som gör att kvinnan stannar kvar i relationen (Fanslow & Robinson, 2009; Patzel, 2006). Det är viktigt att påminna sig om att kvinnor som lever i våldsamma relationer ofta har lika starka känslor som kvinnor som lever i icke våldsamma relationer. När en utsatt kvinna påkallar hjälp, så gör hon inte det för att få slut på relationen, utan för att få slut på våldet. Hon stannar eftersom hon har hopp om att mannen ska förändras och återgå till att vara den han var (Piispa, 2002).

Kvinnor som inte vill söka hjälp och stöd via socialtjänsten, som inte har något socialt nätverk och som inte har någonstans att bo kan vända sig till kvinnojourerna (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2018). Tidigare forskning visar att många kvinnor föredrar att söka hjälp hos kvinnojourerna istället för socialtjänsten, eftersom att dessa kvinnor kan ha en negativ bild och dåliga erfarenheter av socialtjänsten. Exempelvis kan det handla om att socialtjänsten förknippas med skuld och skam, med fattigdom och utsatthet.

Tidigare forskning visar att det finns viss fog för oron, att det förekommer socialarbetare som ställer orimliga krav, som att kvinnan ska ha lämnat mannen för att få hjälp (Ekström, 2016). Vidare brister professionella i förmågan och hanteringen av ärenden där det förekommer våld och barn (Buckley m.fl. 2007; Devaney 2008; Humphreys 1999; McGee 2000). Den bristande dokumentation och kommunikation mellan de som arbetar med vårdnad, boende och umgänge och de som arbetar med att tillvarata och skydda barnens intressen resulterar i att barn hamnar i kläm (Buckley m.fl. 2007; Hester 2011; Mullender m.fl. 2002). Med det sagt riskerar familjer, där det förekommer våld, att hamna i en ond cirkel där utredning på utredning följer efter varandra (Stanley m.fl. 2011) och där tingsrättens beslut kan sätta hinder för barns rättigheter till delaktighet och skydd (Bruno, 2015). Som det ser ut i dag fattas besluten rörande barnets vårdnad, boende och umgänge i tingsrätten och dessa utgår från att föräldrar har god kommunikation med varandra och med barnen, detta trots att våld ägt rum i hemmet. Schiratzki (1997) bekräftar Bruno och beskriver beslut om gemensam vårdnad mot en våldsutsatt förälders vilja som ett problem och Rejmer (2003) förklarar att utredarna hanterar tvisten mellan föräldrarna som en intressekonflikt, trots att det i själva verket innebär en värdekonflikt.

4. Metod

I detta avsnitt redovisas urval, datainsamling, etiska överväganden och val av metod. Studien använde sig av kvalitativ metod där självbiografier utgör datamaterialet. Eftersom studien söker en djupare förståelse för olika kvinnors upplevelser anses den kvalitativa ansatsen vara lämplig (Forsberg & Wengström, 2008).

4.1 Kvalitativ ansats

Enligt Olsson och Sörensen (2004) utgår den kvalitativa ansatsen från att människor genom språket kan ta del av varandras inre världar. Inifrånperspektivet, att visa eller beskriva erfarenheter och upplevelser utifrån den utsatta kvinnans perspektiv blir därför betydelsefullt för forskningsprocessen (Polit & Beck, 1999).

Självbiografierna kan ses som ett alternativt sätt att fånga utsatta kvinnors upplevelser och erfarenheter. En nackdel med självbiografier, kontra intervjuer är att det inte är möjligt att ställa följd- eller stödfrågor vid eventuella oklarheter. Det är heller inte möjligt

att ställa egna frågor. En fördel är att användningen av självbiografier minimerar påverkan och styrning (se exempelvis Larsson, 2005).

4.2 Urval

Eftersom studien intresserar sig för varför kvinnor stannar så var ett av inklusionskriterierna för de självbiografier som valdes att de beskriver hela händelseförloppet - från det att författaren till självbiografen träffade den blivande partnern till relationen upphörde. Ett annat inklusionskriterie var att de inte är skrivna av en "spökskrivare", det vill säga att det inte fanns någon medförfattare. Detta då studien vill undvika risken för tolkning av medförfattare, men också som tidigare nämnt, fånga kvinnans egna berättelser och tankar. Studiens population utgörs därmed av kvinnor som blir eller har blivit misshandlad, det vill säga utsatts för psykisk, fysiskt och/eller sexuellt våld av en man som hon har eller har haft en relation med. Ytterligare ett inklusionskriterie var att det skulle vara svenska böcker. Detta eftersom studien har avgränsats till och fokuserar på en svensk kontext. I studien gjordes ett bekvämlighetsurval, vilket innebär att självbiografier valdes som fanns till hands (Polit & Beck, 2012).

4.3 Datainsamling

Datainsamlingen inleddes med en litteratursökning i Jönköping Universitys bibliotekssystem. Vid sökningen användes sökorden: biografi och kvinnomisshandel och detta resulterade i fem träffar, varav två valdes bort. Detta eftersom att den ena boken var skriven av en manlig författare och den andre hade en medförfattare. Ytterligare en sökning genomfördes på stadsbiblioteket i Jönköping. Sökningen gav sju träffar, men endast en av dessa uppfyllde studiens inklusionskriterier. Ännu en sökning gjordes därför via Adlibris. Denna gång med "självbiografi våld i hemmet" som sökord. Sökningen gav 14 träffar varav fyra matchade studiens inklusionskriterier.

4.4 Etisk övervägande

I och med att studien bygger på självbiografier blir flera av de etiska principerna irrelevanta, bland annat gäller detta *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (se exempelvis Bryman, 2011). Däremot har det varit centralt att

hantera berättelserna på ett respektfullt sätt och endast använda informationen till forskningens ändamål och inte heller förtränga eller förvrida självbiografierna i syfte att ge ett annat budskap.

5. Teori

För att få större förståelse till varför en del kvinnor stannar kvar hos män som misshandlar har berättelserna studerats utifrån två teoretiska perspektiv, två olika förklaringsmodeller som är centrala då det gäller mäns våld mot kvinnor. Det ena är Eva Lundgrens teori om *normaliseringsprocessen* och det andra om Margareta Hydéns förklaringsmodell som fokuserar på våld som en social process. Dessa syftar till att belysa bakomliggande faktorer till kvinnors kvarstannande i våldsamma relationer.

5.1 Våldets normaliseringsprocess

Lundgrens förklaringsmodell utgår från att det finns övergripande patriarkala maktstrukturer i samhället och bland dessa återfinns maktrelationen mellan män och kvinnor, där män anses vara överordnade kvinnor. Enligt denna modell handlar våld om makt och kontroll och Lundgren argumenterar för att kvinnor vänjer sig vid våldet och uppfattar det som "normalt" allt eftersom våldet ökar gradvis vartefter tiden går. Det är denna långsamma process som Lundgren avser då hon pratar om att våldet normaliseras (Lundgren, 2004).

Normaliseringsprocessen gör det möjligt för mannen att kontrollera kvinnans livsområden i takt med att de gränser som tidigare har funnits sakta förskjuts och så småningom utplånas. Detta kan resultera i att kvinnans tanke och handlingsutrymme begränsas, att hon går från att se våld som något oacceptabelt, till att bagatellisera det och tolka det som ett uttryck för kärlek och det som slutligen kännetecknar kärlek är slagen. Kvinnan försöker att anpassa sig och göra eftergifter som att hoppa av sin utbildning, sluta sitt arbete för att undvika tjafs och gräl. Det kan även förekomma hot och känslomässiga utspel där mannen skrämmer kvinnan för att få henne att anpassa sig efter hans önskemål. Detta liknar Lundgren vid underordning och hon argumenterar för att underordning är det första steget i normaliseringsprocessen (Lundgren, 2004).

TVå mekanismer som beskrivs som avgörande i våldets normaliseringsprocess är isolering och att växla mellan värme och våld. Isoleringen kan vara både fysisk och psykisk. Kvinnan kan ”välja” att undvika att spendera tid med vännerna eller utföra fysiska aktiviteter för behaga mannen. Resultatet av detta blir att kvinnan successivt isoleras från familj, vänner och bekanta. Det i sin tur leder till att mannen till slut blir den enda personen kvinnan umgås med och han blir på så vis kvinnans enda referenspunkt, den hon delar samtliga minnen, erfarenheter och upplevelser med. Mannen får på så vis makt över kvinnan och detta beskrivs som andra steget i normaliseringsprocessen (Lundgren, 2004).

Mannen kan även växla mellan värme och våld och exempelvis vara oerhört ångerfull och kärleksfull efter det att han har utövat våld. Det kan exempelvis ta sig uttryck i att han plåstrar om kvinnan efter våldet och lovar att våldet aldrig ska upprepas. Detta kan i sin tur leda till att kvinnan återfår hoppet, att hon fokuserar på och längtar efter de ögonblicken han är vänlig (Lundgren, 2004).

Lundgren menar att när kvinnan börjar se misshandeln och våldet som något normalt har hennes tidigare verklighetsuppfattning och självbild raderats och hon har internaliserat mannens bild av verkligheten och henne själv och skuldbelägger sig själv för mannens kontrollerande och våldsamma beteende. Lundgren beskriver även en tredje fas i normaliseringsprocessen där mannens dominans erotiseras och där våldet avslutas med en våldtäkt eller andra former av sexuellt våld (Lundgren, 2004).

5.2 Våld som en social process

Hydén förespråkar ett socialpsykologiskt perspektiv då det gäller mäns våld mot kvinnor och argumenterar för att våldshandlingar bör ses som en social process som sker i interaktion mellan mannen och kvinnan som beskrivs som två aktörer. Utifrån ett socialpsykologiskt perspektiv betraktas våldet som ett uttryck för ett kulturellt mönster av kvinnoförtryck samt mäns frustration, maktlöshet och vanmakt. Hon beskriver våldet som ett relationsdrama som består av olika faser: *förhistoria*, *våldsakt* och *efterspel*.

Enligt Hydén (1995) finns det en *förhistoria* till våldet, som exempelvis ett gräl där mannen kritiserar kvinnan. Grälet kan handla om betydelselösa saker som exempelvis ett TV-

program, men syftet med grälet är att påtala kvinnans svaghet, påminna henne om en pinsam händelse el dylikt. Detta i ett försök att underminera kvinnans självkänsla.

Under själva *våldsakten* förekommer det att mannen utövar sin fysiska maktutövning mot kvinnan och slår henne. Paret kan ha olika definitioner av det som skett. De flesta kvinnor använder begreppet misshandel medan de flesta män benämner det som bråk. Detta visar hur parterna ser på ansvaret för det uppkomna våldet och Hydén kallar männens retorik för ansvarsbefrielsens retorik. Genom att varken förneka eller bekräfta våldet distanserar de sig från det.

Enligt Hydén (1995) är det *efterspelet* som avgör om kvinnan stannar eller lämnar. När mannen ber om förlåtelse hamnar han i en underordnad position i och med att han bekräftar att han uppfattar sitt agerande som en oacceptabel handling. Kvinnan ges makten att avgöra om förhållandet ska fortgå eller inte. I detta skede kan mannen försöka gottgöra sin partner i form av gåvor, utlovade beteendeförändringar och så vidare. Det förekommer också att mannen försöker förminska våldet och ger händelsen en ny innebörd. Exempelvis kan han skylla på att han hade druckit. Kvinnan kan å sin sida anklaga sig själv för att hon var provocerande och tänka att hon förtjänade våldet.

Även Hydén (1995) visar på flera förklaringar till varför kvinnor väljer att stanna. Dels kan det handla om att kvinnan behåller illusionen av att hon har viss kontroll så länge hon befinner sig i närheten av mannen. Dels kan det bero på rädsla för att de kommer att utsättas för värre våld om de lämnar. Det kan också bero på en känsla av maktlöshet, där kvinnan inte tror att hon klarar sig själv, inte tror att hon kan bli fri.

5.3 Kritik mot teorierna

Hydén (1995) motsätter sig normaliseringsprocessen som Lundgren förespråkar och menar att ingen kvinna anser att det blir normalt att bli misshandlad. Likaså blir Lundgrens teori även kritiserad av Holmberg och Enander (2011) där deras studie visar på att det fanns kvinnor som gömde föremål under sängen i syfte att försvara sig mot mannens sexuella övergrepp. Detta visar, i motsatt vad Lundgren säger, att kvinnan står emot våldet och anpassar sig inte till det.

Vidare menar Holmberg och Enander (2011) att Lundgren utmålar en skev bild av samhället genom att kategorisera kvinnan som den underordnade och mannen som den överordnade. Detta medför att kvinnan lättare anpassar och normaliserar sin omgivning efter mannen. Därför hävdar Hydén (1995) att maktrelationer mellan individer bör studeras och inte utifrån ett strukturellt perspektiv som Lundgren (2004) menar.

Holmberg och Enander (2011) kritiserar inte bara Lundgren, utan även Hydén över att intervjua par tillsammans, vilket kan stå till följd att kvinnan inte vågar berätta hela sanningen, i och med mannens närvarande. Ett samtalsätt som både Hydén (1995) och Lundgren (2004) använder.

6. Dataanalys och resultat

I detta kapitel introduceras valda självbiografier samt förekommande teman i kvinnornas berättelser, som visar på orsaker varför kvinnor stannar i en våldsam relation. De mest återkommande teman i samtliga självbiografier kommer i sin tur, i form av en process, presenteras och analyseras.

6.1 Presentation av självbiografierna

Här följer en övergripande introduktion av data:

Författare	Magdalena Graaf	Kerstin Viberg	Maria Carlshamre	Veronika Axelsson
Titel	Det ska bli ett sant nöje att döda dig	Utmed din gränslinje	Den oslagbara	Det händer inte mig
Årtal	2006	2001	2006	2013
Metod	Självbiografi	Självbiografi	Självbiografi	Självbiografi
Beskrivning	Magdalena ingick i ett äktenskap som en gravid nittonåring. Mannen som en gång var omtänksam övergick till en misshandlare. Magdalena berättar hur hon lärde sig att leva med makens våldsamma raserianfall, trots att det innebar ett dödligt hot. Detta är en berättelse om en	Under sina unga år blev Kerstin förälskad i sin allra första pojkvän. En charmig, annorlunda och mystisk pojkvän. Kort därpå blev hon gravid. Vidare berättar hon om den psykiska och fysiska misshandeln hon fick gå igenom	Maria och hennes man var det framgångsrika drömparet. Bakom denna fasad rådde misshandel och hot. De levde nästan i tio år tillsammans och fick två barn ihop. I sin berättelse finns svar på frågan om varför	Veronika hade en son, Jonathan innan hon träffade sin partner. I början visar mannen goda sidor, framförallt i uppfostran till Jonathan. De får även egna barn tillsammans. Med tiden eskalerar det där Manne blir allt aggressivare och kontrollerande. Han

	ung mammas kamp för att överleva och skydda sig själv likaså sitt barn för en man som kan attackera vid vilken tidpunkt som helst.	samt otroheten hon accepterade. Hon stannade i över tjugo år, i hopp om att få möta honom på en gemensam väg.	hon stannade så länge.	misshandlar både henne och barnen.

Författare	Anna Videll	Tea Gärdlund	Maria Blomqvist
Titel	Dårskap för två	Min kamp och vägen tillbaka	En vacker dag lämnar jag honom
Årtal	2000	2015	2014
Metod	Självbiografi	Självbiografi	Självbiografi
Beskrivning	Anna förälskar sig i en man som till en början verkar perfekt. Under relationens gång utvecklar han en aggressiv, våldsam och hotfull sida, en sida som skakar till Annas liv. I denna bok berättar hon om sin kamp att bryta sig ur ett misshandlande förhållande	Tea berättar om den psykiska och fysiska misshandeln hennes tonårskärlek utsatte henne för. Hon mår dåligt i det tysta i många år tills hon skrev ner sina minnen som terapi för sig själv.	Maria levde i en kraftfull, livsfarlig passion där det ständigt skiftade mellan kärlek, åtrå, hopp och förtvivlan. Den destruktiva relationen gjorde att hon förlorade greppet om sig själv och sina barn. Maria fruktade att hon en dag skulle bli som honom. Misshandeln pågick i flera år innan hon fick nog och polisanmälde honom

Nedan följer en presentation av självbiografierna. Detta för att synliggöra kontexten som våldet äger rum i.

Det ska bli mig ett sant nöje att döda dig (Magdalena Graaf 2006)

Magdalena Graaf som är författaren till boken "Det ska bli ett sant nöje att döda dig" var 17 år gammal när hon träffade Jorma, hennes drömkille. Hon hade under en lång period varit attraherad av honom och när han visade intresse för henne så var förhållandet ett faktum. Till en början beskrivs Jorma som en tystlåten och mystisk man som många fruktade i det området de bodde i. Han var även omtänksam i förhållande och kunde överraska Magdalena med kärleksfulla poesier. Detta fick henne att känna sig som "en trygg liten fågel" i hans tillvaro. Senare i förhållandet upptäcker Magdalena att Jormas beteende börjar förändras, ett beteende som visade tendenser på våld. Magdalena

beskriver att en rädsla inom skapades och hon kunde känna en klump i magen vid varje tillfälle de skulle gå ut. Hon ville inte att någon annan man skulle uppmärksamma för att hon visste att detta skulle göra Jorma arg. Vid 19 års ålder blev Magdalena gravid och gifte sig med Jorma. De fick sonen Isak tillsammans. Jormas beteende förändrades från enstaka våldshandlingar till att han utövade våld mot Magdalena nästan dagligen (Graaf, 2006).

En vacker dag lämnar jag honom (Maria Blomqvist)

Författaren till "En vacker dag lämnar jag honom" är Maria Blomqvist. Som 28 åring träffade hon en ung man vid namnet Erik. Vid det tillfället var Maria redan gift och hade familj och kunde därför inte inleda något med Erik. Efter några år mötte de på varandra igen och inledde då en relation. Marias familj var inte glada över att hon avslutade sitt tidigare äktenskap för Eriks skull. Relationen mellan Maria och Erik färgades av stark passion. Maria beskriver Erik som en alfahane, en trevlig och spännande person. Hans utseende faller dessutom Maria i smaken. Hon beskriver att hon gillade att han uppvaktade henne, något hon inte hade upplevt i sina tidigare relationer. Maria berättar att han misshandlade henne redan ett par veckor efter att de hade flyttat ihop. Det fysiska, psykiska och det sexuella våldet blev en del av hennes vardag (Blomqvist, 2014).

Dårskap för två (Anna Videll)

"Dårskap för två" är skriven av författaren Anna Videll. I boken beskriver hon det som att hon blev blyxtförälskad. Redan vid första mötet kände Anna en dragning till Janne och redan då visste hon att hon ville ha honom. Det tog däremot några år innan de inledde en relation. Till en början överöste han Anna med kärleksbrev och telefonsamtal men hon uppmärksammade ganska snabbt att detta var hans sätt att manipulera henne på. Hon menar att mötet med Janne ledde henne raka vägen ner till ett psykiskt, fysiskt och känslomässigt helvete.

Det händer inte mig: Förhållandet, en sann historia (Veronika Axelsson)

Pseudonymen Veronika Axelsson är författaren bakom den tragiska berättelsen om Veronika. Veronika var 24 år när hon träffade Manne, som hon föll för. De flyttade ihop tillsammans med Veronikas son från ett tidigare förhållande, Jonathan. Jonathan tyckte

också om Manne och började kalla honom för pappa. Tidigt i förhållandet såg hon glimtar av Mannes humör. Med tiden tog Manne ut sin aggression mot Jonathan, och straffade honom både psykisk och fysiskt. Detta för att få Veronika att må dåligt. Veronikas mamma uppmärksammade tidigt i relationen Mannes beteende. Veronika stannade trots våldet kvar med honom under 12 år och de fick fyra barn tillsammans (Axelsson, 2013).

Den oslagbara (Maria Carlshamre)

Författaren Maria Carlshamre berättar i sin bok att hon träffade sin stora kärlek när hon var 36 år gammal och han sju år yngre. Hon beskriver den starka dragningen till varandra, upplevelsen av att ingen kunde förstå deras kärlek och att de tillsammans kände sig oslagbara. Maria fick känna av mannens dåliga morgonhumör och med tiden eskalerade det. Det psykiska våldet tog sig uttryck i att mannen var frånvarande och kall mot henne, men att det sedan växlade till att vara närvarande och kärleksfull. I takt med detta blev sårande ord, knuffar och slag en del av vardagen. Maria var vid den tiden framgångsrik som journalist och dolde våldet för omgivningen. Hon levde i den våldsamma relationen i 10 år och fick två barn, varav ett barn med autism (Carlshamre, 2006).

Utmed din gränslinje (Kerstin Viberg)

Kerstin Viberg träffade sin charmiga och mystiska man redan under sin ungdom. Sakta men säkert märkte hon att han hellre spenderade tid med vänner och sin före detta flickvän istället för med henne. Hon blev gravid tidigt i förhållandet och redan då märkte hon hur han tog avstånd från henne. Våldet påverkade henne, hennes karriär och sonen då hon levde med den våldsamma mannen i över 20 år (Viberg, 2001).

Min kamp och vägen tillbaka (Tea Gärdlund)

Tea Gärdlund som är författaren till boken ”Min kamp och vägen tillbaka” berättar om hennes treåriga resa från helvetet. Hon träffade Peter när hon gick i 7:an. Han var en kille som fångade allas uppmärksamhet inklusive Teas. Deras relation kännetecknades av mycket spänning och pirr i magen. Tea upplevde deras tid tillsammans som oerhört bra och lättsam. Detta förändrades över tid då Peters ”farliga” sida kom smygandes. Peter

blev allt mer kontrollerande och svartsjuk och utsatte Tea för psykiskt misshandel. Så småningom eskalerade den psykiska misshandeln till fysisk bestraffning.

6.2 Tematisk analys

Tematiska analyser är ett sätt att söka efter meningen och innebörden i en text och under de senaste åren har textanalyser blivit allt vanligare inom den samhällsvetenskapliga forskningen. Via tematiska analyser är det möjligt att identifiera centrala ämnen och teman. Ett sätt att identifiera teman är att ta fasta på återkommande ord, fraser och händelser. Framework är ett tillvägagångssätt som kan användas vid en tematisk analys och som innebär att materialet struktureras in i en matris. Avsikten är att ordna och syntetisera data så att det framträder ett ramverk för den tematiska analysen. Vid en närmare studie av matrisen framträder olika teman. Vid sökning av teman rekommenderas att vara uppmärksam på repetitioner, lokala typologier, metaforer, övergångar, likheter och skillnader, språkliga kopplingar, teori relaterat material och saknad data (se Bryman, 2011).

I denna studie lästes inledningsvis baksidestexten och innehållsförteckningarna i de sju självbiografier som motsvarade studiens inklusionskriterier, därefter skumlästes dessa innan de lästes mer noggrant. Allt för att få en övergripande bild av innehållet i böckerna.

Därefter fokuserade studiens författare på att läsa, söka efter och identifiera återkommande teman i texterna. Vid sökandet fokuserade författarna dels på utsagor som relaterar till studiens frågeställning, dels på det som är tydligt och synligt i texten, vilket kan jämföras med att studera bakomliggande meningar och antaganden i texten (Graneheim och Lundmans, 2004). Vid sökningen har även metaforer samt övergångar mellan olika teman uppmärksammas. I tabellen som följer redovisas teman som förekommer i självbiografierna.

Författare	Magdalena Graaf	Kerstin Viberg	Maria Carlshamre	Veronika Axelsson
Teman	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring

	• Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Barn • Rädsla • Ensamhet	• Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Barn • Rädsla • Ensamhet	• Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Barn	• Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Barn • Rädsla • Isolering

Författare	Anna Videll	Tea Gärdlund	Maria Blomqvist
Temat	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring • Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Rädsla • Isolering • Ensamhet	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring • Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Rädsla • Isolering	• Passion • Kontroll • Förvirring och kluvenhet • Omväxlande beteende • Hopp om förändring • Skam och skuld • Förnekelse • Mannen intar en offerroll • Låg självkänsla • Barn • Rädsla

6.3 Varför kvinnor stannar

Passion

Det som är gemensamt för kvinnorna i de aktuella självbiografierna är hur de beskriver början av sin relation, att den framställs som kärleksfull och lycklig. Maria B beskriver exempelvis att hon och partnern var fästa vid varandra, att de gjorde nästan allt tillsammans och att det kändes som att livet gick snabbt och att passionen ständigt var vid liv (Blomqvist, 2014).

“Allt känns så oerhört bra, spännande och lättsamt...Det pirrade i magen när man sågs och man ville vara med varandra jämt, jämt. Man kunde ligga och kramas i evigheter och bara titta varandra i ögonen och känna sig som hemma” (Gärdlund, 2015, s.63).

Vidare berättar Anna om en så kallad blyxtförälskelse där hon redan från början kände en stark dragning till honom (Videll, 2000).

Det som framgår i samtliga berättelser är att det är en långsam utveckling, en process, som börjar med stark förälskelse och som senare övergår till misshandel. Förälskelsen övergår i stark passion där båda parter känner en stark dragning till varandra och där de inte vill vara ifrån varandra. Männerna beskrivs som uppvaktande, charmiga och generösa med gåvor.

Kontroll

Ytterligare en sak som är gemensam för samtliga berättelser är att de beskriver kontroll. Tea berättar att det började med oskyldiga frågor som hon till en början uppfattade som omtänksamma. Det övergick dock successivt till kontroll och psykiskt våld (Gärdlund, 2015). Även Anna berättar om hur hon till en början blev smickrad av mannens svartsjuka och kontrollbehov, men med tiden upplevde hon det allt mer kvävande och kontrollerande (Videll, 2000). Vidare berättar Tea att när kontrollen och våldet blivit ett faktum hade hon redan hunnit bli kär i och kände sig älskad av honom (Gärdlund, 2015).

Här börjar förhållandena förändras över tid. I takt med att förhållandet fortskrider börjar männen även visa tecken på svartsjuka och försök att på olika sätt kontrollera sin partner. Kvinnorna beskriver hur de till en början uppfattar svartsjukan som smickrande och ett tecken på kärlek. Kvinnorna förefaller i detta skede ha svårt att se faran med mannens förändrade beteende, eftersom de redan har hunnit etablerat starka positiva känslor för männen och tror sig veta hur de är. Om männen hade visat sitt våldsamma beteende redan i början av relationen så hade kvinnorna troligtvis inte fortsatt att träffa dem.

Omväxlande beteende

Att männen växlar mellan värme och våld är ett återkommande tema i kvinnornas beskrivningar. Maria C berättar att det efter våldet följde en lugn period där mannen

överöste henne med kärlek, tog hand om barnen och gav henne tid att vila (Carlshamre, 2006). Tea beskriver det omväxlande beteendet som en ständig repris, som går om och om igen och som hon lärde sig att leva med (Gärdlund, 2015).

“Allt kändes hela tiden som en repris. Han blev arg, jag får stryk, han gråter, sen lovar han att allt ska bli bra och att han aldrig ska göra mig illa igen. Allt ska vara glömt och man pratar inte mer om det. Jag trodde på honom, eller kanske inte längst innerst inne men jag hoppades in i det sista. För när Peter var snäll så var han helt underbar, han skämde bort mig och satte mig på en piedestal. Peter överöste mig med komplimanger och fina dikter sen PANG så var jag ett vidrigt luder och en hora! Det var verkligen berg och dalbana, en berg och dalbana jag lärt mig att leva i“ (Gärdlund, 2015, s. 49).

Även Anna, Maria B, Maria C och Veronika beskriver att när förhållandet var bra så var det verkligen bra (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Videll 2000) och Magdalena beskriver livet som perfekt då mannen var på bra humör (Graaf, 2006). Det växlande beteendet skapade en förvirring hos bland annat Veronika, om vem hennes partner egentligen var (Axelsson, 2013).

“Eftersom Manne ibland agerande som en sund person, tog det sorgligt lång tid för mig att förstå och därefter komma ihåg” (Axelsson, 2013, s.89).

Av berättelserna framkommer det att det längre in i förhållandet är vanligt att kontrollbehovet och svartsjukan eskalerar och övergår till psykisk misshandel, anklagelser, kränkningar och hot. Det förefaller också vara vanligt förekommande att den psykiska misshandeln övergår i fysisk misshandel. Efter våldet är det, i berättelserna, vanligt förekommande att männen är ångerfulla och att kvinnorna uppfattar ångern som uppriktig. Detta beteende tenderar att upprepa sig och kan liknas vid en ond cirkel där mannen växlar mellan värme och våld. När en våldsam period inträffat, följs det ofta av en lugn period. Under de lugna perioderna framstår männen återigen som charmiga, uppvaktande och omtänksamma, det vill säga så som de var så kvinnorna först förälskade sig i dem.

Förvirring och kluvenhet

Något som också är gemensamt är deras berättelser om hur deras känslor för männen förändras, från passion till förvirring och kluvenhet. Maria C och Anna beskriver att de kom till insikt att de behövde lämna relationen, men stannade på grund av deras förvirrade känslor som sa något annat (Carlshamre, 2006; Videll, 2000). Även Kerstin (2001, s.31) visar på förvirring:

“Jag ville av hela mitt hjärta vara Din kvinna, Din älskarinna, mor till ditt barn, Din hustru. Ibland fann vi tröst när vi älskade. Eller var det stunder för att klara sig vidare?”.

Maria B beskriver sina blandade känslor för mannen, som hon trots våldet valde att gifta sig med (Blomqvist, 2014). Tea och Veronika beskriver sina respektive män som motbjudande och vidrig att titta på (Gärdlund, 2015; Viberg, 2001) och Magdalena beskriver hur hon längre in i förhållandet kände hat och hade funderingar på att döda partnern (Graaf, 2006). Maria C menar att det hade varit mycket enklare om hon hade slutat att älska honom, men förklarar att det var deras symbios som gjorde att hon stannade (Carlshamre, 2006).

Omväxlingen mellan värme och våld bidrar till att kvinnorna blir *förvirrade*. Kvinnorna beskriver att växlingarna för med sig att de känner sig *kluvena*, att de blir osäkra på vem deras man egentligen är och vilken sida av honom som är hans ”rätta” jag. Kvinnorna beskriver att de egentligen ser våldshandlingar som oacceptabla, men i takt med att deras *verklighetsuppfattning förändras* anpassar de sig till våldet. Detta kan tolkas som att de inte accepterar våldet, att det blir en oönskad del av tillvaron.

Hopp om förändring

Kerstin förklarar det som att det växlande beteendet gav henne hopp om en förändring i relationen (Viberg, 2001).

“Det verkar som om Du tycker om mig igen. Du kallar mig älskling. Du tycks njuta av mig. Du överöser mig med komplimanger. Det är underligt, men jag måste tro att vi är med varann nu” (Viberg, 2001, s.16).

Gemensamt för samtliga självbiografier är att kvinnorna beskriver att de levde på hoppet om att mannen skulle förändras, att han återigen skulle bli så som han var i början av

deras relation, innan det förekom våld. Kvinnorna beskriver hur de brukade hoppas att deras respektive män skulle älska dem på samma sätt som de älskade männen. Anna hoppades att mannen skulle sluta dricka och vara den snälla personen han var när han var nykter. Hennes minnen av deras kärleksfulla stunder var en av de saker som fick henne att stanna kvar (Videll, 2000)

”Det var den påverkade Janne som utsatte mig för misshandeln, inte den nyktre. Alla kan vi förändras”(Videll, 2000, s.68)

Genom att gifta sig och föda barn trodde Magdalena att det skulle ske en förbättring i relationen, vilket gav henne hopp (Graaf, 2006). Liksom Magdalena berättar även Maria B om giftermålet som en lösning (Blomqvist, 2014).

Maria B, Maria C och Veronika beskriver hur hoppet om förändring växte efter att männen tagit del av professionell hjälp. Maria B beskriver hur hon glädde sig över mannens egna insikt om behovet att förändras (Blomqvist, 2014).

”Under den här tiden när han gick i samtal, kände jag att nu skulle äntligen förändringen komma. Jag var så glad och hoppfull och trodde att han själv hade, eller skulle, komma till insikt” (Blomqvist, 2014, s. 49).

Även Maria C beskriver att hon trodde att relationen skulle bli bra igen i och med att mannen fick professionell hjälp att bearbeta sina barndomsupplevelser och trauman samt alkoholvanor (Carlshamre, 2006).

”Nu skulle du förstå, ändra dig och vi skulle återigen kunna leva tillsammans. Det var min plan. Min tanke” (Carlshamre, 2006, s.57).

Vidare beskriver Veronika att hon trodde att mannen skulle förändras om han fick förverkliga sin karriär, studera i en annan stad (Axelsson, 2013).

”Jag hade verkligen hoppats och lite grann trott, på att vi skulle få det bättre när vi återförenades. Även om Manne varit ett monster för att få mig att flytta, så skulle han antagligen bli normal nu när han fått som han ville. Jag skulle komma bort från oron och

paranoian som mamma väckte i mig och också Manne slapp den pressen” (Axelsson, 2013, s. 112).

Även Thea beskriver att hon hade kommit till insikt om att hon inte befann sig i en sund och fungerande relation, men att hoppet om hans goda sida återigen skulle trädas fram fanns kvar.

“En del av mig hade börjat förstå att det inte fungerade att ha det så här och att jag ville att det skulle bli ett slut, men han var ju så himla go ibland och när han blev ledsen så lovade han att aldrig mer göra mig illa” (Gärldund, 2015, s. 49)

Kerstin levde på hoppet om att få mötas på en gemensam väg, att mannen skulle få se och förstå henne. För henne var det viktigaste att hon skulle få möta honom.

“I de outsinliga möjligheterna lever hoppet. Hoppet om förändring - möte - Du, jag” (Viberg, 2001, s. 72).

Växlingen mellan värme och våld leder förutom till förvirring till att kvinnornas *hopp* väcks om att männen kommer att, har förändrats. Särskilt gäller detta om männen visar sig ångerfulla och söker professionell hjälp för sitt destruktiva beteende, visar dem passionerad kärlek. Genom exempelvis gåvor eller tjänster vinner de tillbaka kvinnornas förtroende och kvinnorna stannar kvar. Kvinnornas kärlek till männen i kombination med positiva minnen och hopp om förändring gör att de stannar kvar.

Skam och skuld

I fem av sju kvinnors berättelser är skam ett återkommande tema. Kvinnorna beskriver att de skäms över att ha blivit slagna (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Graaf, 2005; Videll, 2000). Magdalena beskriver hur förnedrad hon kände sig när gästerna på en fest blev vittne till våldet (Graaf, 2005). Maria B berättar att hon skämdes över sitt blåslagna ansikte och när hennes manliga vän knackade på deras hem och ville lämna en gåva hoppades hon därför att besökaren skulle gå därifrån (Blomqvist, 2014). På liknande sätt beskriver Maria C, hur hon hoppades att grannarna inte skulle höra (Carlshamre, 2006).

“Jag minns förödmjukelsen, den intensiva skamkänslan, vad skulle grannarna säga? Jag kunde känna deras förakt. Inte mot dig utan mot mig. Viskeningarna, ‘något har hon väl gjort’, ‘helt oprovocerat är det ju aldrig’...”(Carlshamre, 2006, s. 33).

Tre av kvinnorna beskriver att de skämdes över att berätta för sina föräldrar vem deras partner egentligen var, varav en av dem var Anna, som en gång erkände men gick ändå tillbaka till mannen (Videll, 2000). För Magdalena grundades hennes skamkänslor i att hon erkände att det var ett misstag att bli tillsammans med mannen igen, erkände våldet och fick flytta tillbaka till sina föräldrar. Veronika skämdes över att behöva berätta för sin mamma att hon hade haft rätt hela tiden. För henne var det viktigt att försvara mannens beteende och tyckte det vara av vikt att framstå som att de hade ett väl fungerande förhållande. På detta sätt dolde hon sin utsatthet (Axelsson, 2013).

“Hade jag inte varit så fylld av skamkänslor hade jag kunnat lämna honom tidigare. Jag lät skammen styra mitt liv” (Carlshamre, 2006, s. 204).

På liknande sätt beskriver Maria B om besöket av hennes manliga vän som haft intresse för henne. Hon hävdar att om hon vågat visa sig och bitt om hjälp kanske hon hade levt under bättre omständigheter. Vidare förklarar hon hennes val vara styrd av att skydda sig själv från skammen och undvika att tvingas till att lämna (Blomqvist, 2014).

Ett återkommande tema i självbiografierna är att kvinnorna skuldbelägger sig själva dels för att de nonchalerade tidiga varningstecken, dels för våldet. De flesta kvinnorna beskriver sin förnekelse om olika varningstecken de tidigt sett i relationen (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Graaf, 2006; Gärdlund, 2015; Videll, 2000; Viberg, 2001). Magdalena hade tidigt hört rykten om mannens kriminalitet och beteende i en tidigare relation, som hon valde att ignorera och beskyllde istället mannens ex-flickvän som hade ett hett temperament. Hon vittnade även mannens tendenser till våld som han utövade på hennes ex-pojkvän (Graaf, 2005). Anna fick också höra rykten om att han hade relationer med andra tjejer under tiden de dejtade. Hon visste även i tidigt skede om mannens drog- och alkoholanvändning (Videll, 2000). Kerstin berättar att mannen övergav henne för att festa med sina vänner och sin ex-flickvän, som han efter talar på om hur söt hon var. Vidare berättar Kerstin att det var hennes första pojkvän och var oerfaren på hur det egentligen skulle vara (Viberg, 2001). Tea berättar mannens tonfall och attityd gentemot hans mamma. Hon berättar även att han hade blivit sur under

dagen och därför tryckt ner henne i sängen och sagt "horjäv!" (Gärdlund, 2015). Veronika berättar mannens sätt att förakta ointelligenta människor och uttalade sin brist på förståelse varför våld mot kvinnor inte var ok (Axelsson, 2013). Maria B likt nämnda kvinnor fick också se tidiga varningstecken om mannens kvinnosyn och svartmålande av tidigare ex-flickvänner (Blomqvist, 2014).

"Redan då berättade Erik för mig att många kvinnor hade passerat revy i hans liv och att många kvinnor var horaktiga fruntimmer. Jag borde ha förstått då vilket förakt han bar på. Redan då skulle jag ha dragit öronen åt mig" (Blomqvist, 2014, s. 25).

Som nämnt är det förekommande att de utsatta kvinnorna sätter sig själva i skuld till varför våldet skett. Magdalena beskyller sig själv efter att mannen för första gången misshandlat henne (Graaf, 2006).

"Var det inte dumt av mig att gå iväg med hunden och Uffe när jag visste hur mycket Jorma älskade mig och hur svartsjuk han faktiskt var?" (Graaf, 2006, s. 40).

Liksom resterande kvinnor frågar Kerstin sig själv "vad har jag nu gjort för fel"? (Viberg, 2001). Vidare beskriver Maria B att hon provocerat fram våldet och med det får skylla sig själv (Blomqvist, 2014). Även Veronika blev arg på sig själv att hon inte gav mannen det stöd han behövde (Axelsson, 2013). Maria C kallade sig för egoistisk och kände att hon behövde lära sig prioritera mannens behov först (Carlshamre, 2006). Anna förklarar hennes tro i att överdriva mannens beteende (Videll, 2000). Tea började tvivla på om det verkligen var misshandel eller om hon likt Anna, överdriver. Vidare antar Tea att hon förtjänade våldet (Gärdlund, 2015).

I samband med att kvinnorna bryts ner psykiskt blir det även svårare för dem att se männens ansvar för våldet och berättelserna visar att kvinnornas värld, vartefter tiden går, kretsar alltmer kring männen och deras behov. Männens lidande blir till kvinnornas och medkänsla med männen i kombination med känslor av skuld utgör ytterligare en anledning till varför kvinnan stannar kvar. Kvinnorna själva värdesätts däremot varken av dem själva eller männen.

Kvinnorna försvarar männen mot omgivningen. Kvinnan önskar att omgivningen ska se männens goda sidor. Genom att inte berätta om våldet kan kvinnorna behålla

värdigheten, dölja sina *skamkänslor*. Fem av sju kvinnor anger skamkänslor som ett hinder för dem att berätta för omgivningen och lämna relationen. Vad som också kan utläsas är att skamkänslorna grundar sig i att kvinnorna inte vare sig identifierar männen som misshandlare eller sig som offer och att de därför inte heller vill bli betraktade som sådana och därför *förnekar* våldet.

Förnekelse

Trots tidigare varningstecken stannar kvinnorna kvar hos männen och där de med tiden förnekar mannens våld. Veronikas mamma varnade flera gånger över mannens beteende och blev istället anklagad för avundsjuk och psykisk sjuk. Veronika berättade även sin situation på ett forum på internet och där människor uttryckte oro och ansåg det som misshandel. Veronika tog avstånd från deras synsätt (Axelsson, 2013).

“De hade missförstått, jag måste ha uttryckt mig dumt! Manne var ingen misshandlare. Jag kände mig orättvis som fått folk att bedöma honom så“ (Axelsson, 2013, 148).

Anna, Maria B, Maria C, Tea och Kerstin kunde inte se sig själva som en misshandlad kvinna och inte heller mannen som en misshandlare (Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Gärdlund, 2015; Videll, 2000; Viberg, 2001).

“Det var svårt att förstå att Du var misshandlare. Du var också en vanligt fungerande man. Min man som jag älskade (på Dina villkor). Jag ville inte se Dig som misshandlare. Jag ville se Dig. Jag ville inte vara misshandlad hustru. Jag ville vara Din hustru” (Viberg, 2001, s.63).

Mannen intar en offerroll

Vad som kan läsas i samtliga självbiografier är hur männen intalar kvinnorna med ursäkter och att det är kvinnorna som provocerat fram våldet (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Graaf, 2006; Gärdlund, 2015); Videll, 2000; Viberg, 2001)

“Du slutade sparka när dina sparkar stukade till Din fot. Vi stod i badrummet och tittade på Din svullnade fot. Att du sparkat mig var ointressant. Mitt ena ben svullnade till dubbel storlek och antog alla skiftningar av de inre blödningar” (Viberg, 2001, s. 95).

På detta sätt beskriver Kerstin om hur mannen intar en offerroll trots att det hon som blivit skadad av honom. Fokus hamnade på mannens lidande och inte vad som orsakade hans lidande. Hon börjar istället känna medlidande för honom (Viberg, 2001). Fem av kvinnorna beskriver att de tyckte synd om männen (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Videll, 2000).

“Det är egentligen inte ditt fel, du älskar ju mig! Det beror på din pressade situation, att du dricker för mycket, att ditt gamla ex ringde och gjorde dig arg, din eländiga barndom- alla dessa ursäkter ger dig ansvarsbefrielse” (Carlshamre, 2006, s. 65).

Däremot beskriver Tea att när mannen visade ånger och bad om ursäkt, godtog hon hans ursäkter, inte på grund av medlidande, utan på grund av rädsla (Gärdlund, 2015).

“Jag vågade inte säga nej, då hade nog kniven åkt fram igen. Istället tvingade jag fram: ‘Ja, vi kan försöka igen’ ” (Gärdlund, 2015, s. 48)

Låg självkänsla

“För vem var jag utan honom? Jag ville vara någon. Jag ville synas, höras, jag ville så mycket! Men allt blev så fel. Jag blev sedd, hörd men inte på det sätt som min själ och mitt hjärta behövde. Eller som min självkänsla behövde! Jag hade dåligt självförtroende men självkänslan var det ännu värre med. Man kan säga att jag inte ens visste vad självkänsla var!” (Gärdlund, 2015, s. 95)

Tea reflekterar upprepade gånger i självbiografin över att hon inte hade någon aning om vem hon var. I efterhand förklarar hon att det var hennes låga självkänsla och behov av att bli bekräftad som var anledningen till att han lyckades kontrollera henne (Gärdlund, 2015). Bristen på självkänsla återkommer även i Kerstins, Magdalenas och Annas berättelser. De beskriver bland annat hur deras identitet tonades ut och hur de blev allt mer osäkra på sig själva och upplevde att de inte var någonting utan sin partner (Graaf, 2005; Viberg, 2001; Videll, 2000).

“Jag började alltmer känna mig ‘fel’. Han kunde berätta hur fina hans gamla tjejer hade varit, hur bra de haft det och att en del av dem ville ha honom tillbaka. Jag började hata min egen spegelbild och formade mig efter hur jag trodde att han ville att jag skulle vara och se ut. Min egen identitet började suddas ut och jag blev allt osäkrare.” (Videll, 2000, s. 136).

Fyra av sju kvinnor beskriver dålig självkänsla som ett resultat av männens våld. Den dåliga självkänslan tar sig uttryck i att kvinnorna känner sig otillräckliga, anklagar sig själva för våldet och omvandlar männens negativa bild av dem själv till sina egna självbilder. Detta leder till att kvinnorna blir beroende av männens bekräftelse i och med att de vid denna punkt inte längre vet vem de är. Kvinnorna formas efter männens önskemål och männen avgör vad de ska göra och vem de ska vara. Detta skapar i sin tur en osäkerhet hos kvinnorna, gör dem mindre kapabel att fatta egna beslut om att lämna, gör dem osäkra på sina egna bedömningar av den aktuella situationen, om de kan klara sig utan männen.

Barn

Fem varav sju kvinnor hade barn, antingen från en tidigare relation eller gemensamt med partnern. Kvinnorna ger olika förklaringar till varför de stannade som är kopplade till barnen. Dels handlar det om olika hänsyn till barnen, dels rädsla för att förlora dem i samband med vårdnadstvist (Axelsson, 2013; Blomqvist, 2014; Carlshamre, 2006; Graaf, 2005; Viberg, 2001).

Maria B upplevde att mannen ständigt försökte vända barnen från hennes tidigare förhållande mot henne genom att påpeka att de har haft det mycket bättre innan hon kom hem. Han kunde även hota henne med att säga att barnen kommer vilja stanna med honom om Maria B väljer att lämna honom. Hon fick ofta påpekningar om att hon och barnens pappa var värdelösa föräldrar. Hon berättar att det väckte oro och rädsla inom henne för att lämna honom. Vidare förklarar Maria B att hon var beroende av hans närvaro i hemmet. Mannen tog hand om barnen när hon arbetade nattsift och detta uppskattade hon. Han var enligt henne en bra pappa då han visade tålmod och omsorg om barnen (Blomqvist, 2014).

För Maria C var deras gemensamma barn ett stort fokus, inte för att han kan bevittnat våld, utan för hans autistiska sjukdom. Barnet var deras gemensamma styrka och sorg.

Hon la ner mycket tid på honom och kämpade för hans rättigheter, mer än på sin egna relation. Maria C förklarar även misstankar om att mannen kunde känna svartsjuka för att hon la ner så mycket tid på "annat". All strid resulterade i att barnet fick vad han behövde och gjorde framsteg för sin utveckling (Carlshamre, 2006).

Kerstin stannade kvar för att hålla ihop familjen och förklarar att det var för både barnets och pappans bästa, i relation till varandra. I takt med detta hoppas hon på en förändring utan att barnet återigen skulle bli besviken (Viberg, 2001).

Veronika ängslades främst över vårdnadstvisten. Hon visste att om barn upplevt eller bevittnat våld så skulle mannen förlora vårdnaden, dock låg hennes osäkerhet i om det verkligen var misshandel som förekom och om det var tillräckligt för att det ska klassas som våld. Utöver det var hon även orolig att en eventuell flytt skulle innebära stora förändringar för barnen, som att byta skola och barnomsorg (Axelsson, 2013).

Även Magdalena fruktade konsekvenserna som skulle träda fram om hon skulle separera sig från mannen. Hon var medveten om att mannen skulle ta barnet ifrån henne om hon valde att lämna honom. Detta undvek hon till allra högsta grad. Magdalena nådde en punkt där hon inte längre brydde sig om sig själv. Hon kämpade endast för hennes son (Graaf, 2005).

"Jag förstod också att jag aldrig skulle kunna lämna Jorma under vanliga omständigheter. Om jag försökte gå ifrån honom på ett normalt sätt skulle han ta min pojke ifrån mig." (Graaf, 2005, s. 73).

Ett starkt vägande skäl till att kvinnorna stannar, är att de känner osäkerhet för att bli ensamstående mammor, osäkerhet om det har kapacitet att ta hand om sina respektive barn. Ett annat starkt vägande skäl är att kvinnorna vill hålla ihop familjen. Önskan finns att barnen ska ha en fungerande relation till sina pappor och vice versa. Ett annat skäl till att kvinnorna stannar är att de gör det av hänsyn till barnen. Det kan handla om att ett barn har särskilda behov, att kvinnorna vill att de ska växa upp med båda sina föräldrar och slutligen att de är rädda att en eventuell separation eller flytt ska påverka barnen negativt. Vårdnadstvister, rädsla att förlora barnen är ytterligare ett skäl till att kvinnor väljer att stanna kvar.

7. Diskussion

Här diskuteras studiens resultat i relation till de valda teorierna och tidigare forskning.

Att förhållandet, männens beteende förändras över tid kan ses som ett bekräftande av normaliseringsprocess så som den beskrivs i Lundgren (2004). Kvinnorna beskriver att männen i början av relationen uppvaktade dem, visade passionerad kärlek och att ”omtänksamma” frågor och svartsjuka sedan fick alltmer inslag av makt och *kontroll*. Kvinnorna beskriver även hur de resonerade efter första slaget, att flera av dem valde att stanna eftersom relationen i övrigt var välfungerande.

Studios resultat bekräftar samtidigt Hyden (1995) då den visar att våldet möjliggörs via en social process. I kvinnornas berättelser är det vanligt förekommande att männen försöker vinna tillbaka kvinnorna igen, det vill säga växlar mellan våld och värme. Lundgren (2004) menar att mannens växlande beteende kan uppfattas på olika sätt av kvinnorna, beroende på när under våldets normaliseringsprocess det sker. Lundgren (2004) visar att kvinnor som väljer att tro på männens ursäkter mer troligen blir kvar i relationen. Även från Hydén (1995) känns växlingen mellan våld och värme igen. Enligt Hydén hamnar männen i en underordnad position i relation till kvinnorna då de visar ånger och blir utelämnade till kvinnornas makt att förlåta eller ej stannar på grund av hennes känsla av makt.

I likhet med Lundgren (2004) och Hydén (1995) visar denna studie att hoppet är en av flera avgörande faktorer till varför kvinnor väljer att stanna i en våldsamt relation, samt att det finns en stark koppling mellan mäns växlande beteende och kvinnors hopp om förändring. Dock varierar det vad hoppet grundar sig på. Studien visar i likhet med Hydéns (1995) teori att kvinnorna väljer att fokusera på männens goda sidor, göra positiva omtolkningar av och förminska deras negativa beteende, vilket hindrar kvinnorna från att se att det är våld de utsätts för.

Från Lundgren (2012) känns även kvinnornas *förvirring* över männens våldsamma beteende igen, samt förskjutningen av vad som ses som acceptabelt. Lundgren förklarar detta med att våldet internaliseras, att kvinnornas verklighetsuppfattning förändras och att de ser världen genom männens ögon. När det har skett en internalisering av våldet i kvinnan rörs det inte längre om förlåtelse utan hon uppfattar sig själv som anledningen

till våldet, det vill säga *beskyller sig själv* och känner *skuld* för våldet. Detta resonemang känns även igen från Barnett (2001) som anser att kvinnor stannar i våldsamma relationer på grund av att de skuldbelägger sig själva och inte tror sig vara värdig männen.

Att kvinnor får *låg självkänsla* ligger till följd av våldet, vilket känns igen från Lundgren (2012). Eftersom kvinnorna blir känslomässigt beroende av männen försvarar det för dem att lämna relationen. Även tidigare forskning är i linje med detta resultat (Barnett, 2001; Anderson & Saunders, 2003). Dock påvisar tidigare forskning om andra antaganden som görs, att kvinnor med låg självkänsla tenderar och har lättare att hamna med våldsamma män. Detta kom även till fråga under läsning av kvinnornas berättelser. Funderingarna som uppstod kretsade kring om det var kvinnornas unga åldrar och osäkerhet som låg till grund att förälska sig så fort och låta relationen fortgå trots kränkningar. Å andra sidan var kränkningarna så pass intensiva att ytterligare funderingar uppstod om detta kunde drabba och påverka vilken kvinna som helst. Detta vilket tidigare forskning styrker (Barnett, 2001; Anderson & Saunders, 2003).

Vad som framgår i resultatet är att *skamkänslor* ofta kan vara ett hinder för kvinnan att våga berätta och därmed våga lämna. Dessa kvinnors skam resulterade i att de försvarade männen gentemot omgivningen. Att lämna männen skulle innebära att de erkände att de hade fel och det i sig upplever många som skamfullt. Varken Hydén (1995) eller Lundgren (2012) tar upp skam som en kvarhållande mekanism. Dock känns detta igen från tidigare forskning som exempelvis Cravens, Whiting & Amar (2015) som beskriver att kvinnan flyr från sina skamkänslor genom att inte erkänna för sig själv eller omgivningen. Denna studie visar att kvinnorna känner sådan skam att de försöker att dölja och förneka våldet. Lundgren (2012) argumenterar för att det är vanligt förekommande att våldsutsatta kvinnor ursäktar mannens våld och i läsningen av Hydén (1995) tolkas det som att hon menar samma sak då hon tar upp exempel där kvinnor beskyller mannens drickande som orsakade våldet. I denna studie tolkas ursäktandet som en form av *förnekelse*.

I resultatet är barn en anledning till att kvinnan stannar. Varken Lundgren (2012) eller Hydén (1995) nämner barn i sina teorier. Kvinnorna vill dels hålla ihop familjen, dels skydda barnen, dels undvika risken att förlora vårdnaden om dem. Tidigare forskning bekräftar att kvinnornas oro är relevant, att samhället brister på att hantera vårdnadstvister och våld samtidigt (Bruno, 2015; Schiratzki, 1997; Rejmer, 2003). Det är

mycket möjligt att kvinnan upplever att samhället inte finns som ett stöd för henne eftersom att beslutsfattare inte tar hänsyn till att det förekommit våld i hemmet. Av denna orsak kan det antas att kvinnan stannar eftersom hon fruktar tanken av en delad vårdnad och där mannens omsorg över barnen brister (Schiratzki, 1997). Här kan beslutsfattare kritiseras eftersom de ställer sig mot lagen som menar på att beslut alltid ska vara till för barnets bästa (SoL 2001:453). Att beakta föräldrarnas historia tycks därför vara nödvändigt för barnets välmående.

7.1 Koppling till socialt arbete

Denna studie har relevans för socialt arbete i och med att den undersöker ett problem som har definierats som ett prioriterat samhällsproblem, nämligen mäns våld mot kvinnor. Studien bekräftar tidigare forskning som visar att en del våldsutsatta kvinnor söker hjälp och kommer till professionellas kännedom medan andra avstår från att söka hjälp och förblir därför okända av professionella (Jarnqvist, 2015). Samhället har dock ett ansvar att erbjuda våldsutsatta kvinnor stöd och skydd, samt se till att dessa blir väl bemötta och omhändertagna av myndigheter och det yttersta ansvaret för våldsutsatta kvinnor ligger hos kommunernas socialtjänster (Wallberg, 2008).

En reflektion är att kvinnojourerna kan fylla en viktig funktion för de kvinnor som väljer att inte söka hjälp via socialtjänsten, som inte har någonstans att ta vägen. I Sveriges 289 kommuner finns endast kvinnojourer i 150 av dessa (Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski, 2001). Detta väcker i sin tur tankar på att socialt arbete är så mycket mer än kommunal socialtjänst, att idéburna verksamheter kan utgöra ett viktigt komplement till kommunernas verksamheter. Något som kan ifrågasättas är hur kommuner utan kvinnojourer förmår att fånga upp kvinnor som utsätts för våld, som inte vill söka hjälp via socialtjänsten, som saknar socialt nätverk och som inte har någonstans att ta vägen. Enligt Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski (2001) är det 68 kommuner som inte stöttar kvinnojourerna och vi ifrågasätter deras prioriteringar i och med att mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Funderingarna kretsar kring om prioriteringarna hade sett annorlunda ut om situationen var omvänd, att männen var de våldsutsatta och underordnade i relationen.

Det är betydelsefullt att professionella erhåller kunskaper om uppbrottsprocessen så att de bistå den våldsutsatta kvinnan och erbjuda beprövad hjälp och stöd, eftersom detta

kan handla om liv eller död. I dag finns det exempelvis standardiserade bedömningsinstrument som kan användas vid riskbedömning av våldsärenden. Metoden används för att undvika risken att socialarbetaren ställer frågor utifrån dennes egna förkunskaper och uppfattningar om våld (Sinisalo & Moser Hällen, 2018).

Socialnämnden bör anpassa sina insatser utifrån om kvinnan är kvar i relationen, känner kluvenhet inför lämnandet eller har redan lämnat. Kvinnan är i behov av olika åtgärder beroende på vart hon är i processen. Det kan vara allt från att socialarbetaren behöva arbeta med motiverande samtal till att behöva bevilja skyddat boende för den våldsutsatta kvinnan. Kvinnan som redan har genomgått en separation kan behöva insatser för att befria sig från de emotionella svårigheterna hon genomgår för att på så sätt förstå och bearbeta det hon har utsatts för. Lika viktigt är det att det görs en utredning kring kvinnans tidigare uppbrott och vad som då hände, vilken reaktion som uppvisades av mannen samt vad som fick kvinnan att återvända till förhållandet. Att vara medveten om att kvinnan kan ha skam- och skuldkänslor för hennes återvändo är oerhört viktigt vid sådana situationer. I och med detta ska socialarbetare anpassa sina frågor till att vara utforskande och syfta till att stödja kvinna och inte ifrågasätta hennes upplevelser (Sinisalo & Moser Hällen, 2018).

Denna studie väckte många funderingar. Vissa av dessa funderingar besvaras i andra tidigare studier. Däremot kan det vara intressant att ha följande funderingar i åtanke när kvarhållande mekanismer av utsatta kvinnor kommer på tal.

I och med att den våldsutsatta kvinnan får stöd och skydd av samhället ökar risken att den misshandlande mannen träffar en ny kvinna. Studien väcker frågor om hur samhället ser på och hanterar detta? Är det mer avancerat och tidskrävande att hantera våldsamma män jämfört med våldsutsatta kvinnor? Ses kvinnor som ett offer? Vad kan samhället göra för att förebygga våld? Är det så att samhället väljer kortsiktiga och ohållbara lösningar? Trots att dessa i längden är ohållbara och innebär ökade kostnader, både på ett personligt och samhälleligt plan? Det är av stor vikt att se på problematiken ur ett annat perspektiv, att lägga problemet där det hör hemma. Givetvis ska kvinnan erhålla all stöd och skydd av professionella, men vad görs för att stoppa mäns våld mot kvinnor? Vad får männen för straff, vilken vård samt behandling erbjuds?

Något som skulle vara av betydelse och intresse att studera vidare är:

- Kvinnojourernas betydelse för kvinnors uppbrottsprocess
- Hur våldsutsatta mäns uppbrottsprocess ser ut

7.3 Metoddiskussion

I början av studien var tanken att intervjua utsatta kvinnor som levt i våldsamma relationer. På grund av de rådande etiska riktlinjerna kunde detta inte genomföras då det skulle innebära en risk av utsatthet för kvinnan. Självbiografier kom till förslag och som visade sig vara ännu bättre än tänkt. Det fanns inget behov av att leta efter kvinnor som skulle vilja ställa upp för en känslig intervju, vilket tros skulle vara svårt att hitta. Fördelen med att undersöka i självbiografier är förmågan att nå fram till kvinnans inifrånperspektiv, vilket skulle vara svårt att nå fram i en intervju. Självbiografierna medförde även en detaljrik föreställning att förstå varför kvinnan stannar. Kvinnorna lyckades att ge denna detaljrika bild av deras upplevelse genom möjligheten de haft att gå tillbaka och förbättra samt utveckla texterna under sin skrivprocess. I en intervju hade detta inte varit möjligt då mötet endast skulle inträffa en gång och där kvinnorna behövt svara direkt utan möjlighet att lägga till ytterligare information som missats efter mötet. Det hade även varit en tuff utmaning att samla in en utförlig empiri som lyckats genom självbiografier. Inte nog med det hade det också varit tidskrävande med intervjuer, dels med att hitta intervjupersoner och hitta datum där det passar båda parter samt transkriberingen. Nackdelen i val av självbiografier är bristen på möjlighet att ställa följdfrågor till kvinnorna. Sedan kan det vara bristfälligt att kvinnorna går tillbaka och omarbetar sin text eftersom det märks tydligt att kvinnorna läst på och är insatta om ämnet våld i nära relation. Detta kan ha influerat hur de framställer sina berättelser, framförallt då kvinnorna skrivit böckerna efter de lämnat mannen och hunnit bearbeta vad de blev utsatta för. Alltså kan de förklara och förstå upplevelsen på ett annorlunda vis än vad de gjorde under relationen. Dock är flera självbiografier grundade i mail och dagboksanteckningar skrivna under relationen med den våldsamme. Detta vilket ger möjlighet att läsa kvinnans inre tankar under förhållandets gång om varför hon inte lämnade.

Val av struktur i analys och resultatdel grundades i att visa relationen som en långsam utvecklingsprocess och därmed skriva om de valda teman i tidsföljd. I efterhand upplevs

det vara av fördel att koppla teorierna i analysdelen istället för att på så sätt bidra till en sammanfattad text och undvika eventuella upprepningar. Emellertid är det gynnsamt på det sätt som redan struktureras eftersom det ger läsaren en god uppfattning i utvecklingsprocessen. Diskussionsdelen förmedlar ett övergripande tänk från olika teorier och tidigare forskning där varje mekanism synliggörs, vilket också underlättar för läsaren att förstå helheten.

Att det finns tydliga paralleller mellan kvinnornas berättelser och de nämnda teorierna kan ha flera förklaringar. Dels att kvinnorna själva har läst om dessa eller hört om dessa i samband med stöd och terapi och att det har färgat deras berättelser, dels att vi hade teorierna som förförståelse och att det färgade vår läsning.

8. Slutsats

Studien besvarar frågan om varför kvinnor stannar kvar i en våldsam relation. Kvinnan val av kvarstannandet grundar sig på ett flertal faktorer som påverkar varandra och som successivt bryter ner kvinnan. Resultatet i studien har stöd i tidigare forskning. Tanken med denna studie var att bidra med en ökad förståelse kring varför kvinnor stannar.

Denna studie bidrar till ifrågasättandet om varför det inte finns tydliga varningar i samhället, utbildningsinsatser i skolorna som varnar för mäns våld mot kvinnor och hur svårt det är att ta sig ur en våldsam relation, att det är vanligt förekommande och att våldet blir värre med tiden. Det är välkommande och anses som ett steg i rätt riktning att våld har blivit ett obligatoriskt inslag i flera högskoleutbildningar.

Vad som ytterligare behöver betonas är att vända på frågan, varför män inte slutar slå och inte fokus på varför kvinnan stannar kvar. Mer energi och insatser borde läggas på den våldsutövande mannen, som är roten av problemet. Om kvinnan lämnar är det fortfarande problem som kvarstår eftersom mannen kan gå vidare till nästa förhållande och utöva våld. Detta vilket innebär att ännu en kvinna blir utsatt och i de värsta fallen där barn är inblandade och också blir utsatta. Därför är det av behov att forskning och omgivningen lägger mer fokus på mannens brott. Att endast fokusera på att kvinnan behöver lämna eller lägga skuld på henne varför hon inte gör det är således en kortsiktig lösning. Det viktiga är därför att se till både hur kvinnan ska få rätt stöd, men även en

satsning på att mannen slutar utöva våld i form av stöd, behandling och information tidigt i skolåren.

Studiens resultat överensstämmer till stor del med de valda teorierna. Däremot kan inte teorierna ses som heltäckande förklaringsmodeller till varför kvinnor som utsätts för våld stannar. Hänsyn måste tas till att kvinnor kan ha olika anledningar att stanna och både tidigare forskning och denna studie visar på, att det finns kvarhållande mekanismer som inte tas upp av teorierna. Se även reflektioner kring detta i metoddiskussion.

Oavsett hur hjärtskärande ämnet varit där många känslomässiga reaktioner väckts så har arbetet med studien varit mycket intressant och lärorik. Studien har bidragit till ökade kunskaper och förståelse kring varför kvinnor resonerar och agerar som de gör. Med denna nya förståelse är förutsättningarna goda för socialarbetare som kan erbjuda rätt hjälp och professionellt bemötande.

Litteraturförteckning

Anderson, D. & Saunders, D.G. (2003). Leaving an abusive partner: An empirical review of predictors, the process of leaving, and psychological well-being. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4, 163-191.

Anonymous. (2004). Trapped in a web of violence. *ProQuest Dissertations and Theses*. Hämtad från ProQuest Central.

Axelsson, V. (2013). *Förhållandet: en sann historia*. Härnösand: Upper Room

Barnett, O.W. (2001). Why battered women do not leave, part 2. External inhibiting factors – social support and internal inhibiting factors. *Trauma, Violence & Abuse*, 2, 335.

Blomqvist, M. (2014). *En vacker dag lämnar jag honom*. Stockholm: Ordberoende

Brottsbalken (1962:700). Stockholm: Utbildningsdepartementet

Bruno, L. (2016). *Ofridstid: Fäders våld, staten och den separerade familjen* (Avhandling, Uppsala universitet, Sociologiska institutionen). Hämtad 2018-12-16 från <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:878656/FULLTEXT01.pdf>

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.). Malmö: Liber

Brå. (2018). *Dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Hämtad 2018-11-29, från https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018484/1371914731548/2001_11_dodligt_vald_mot_kvinnor_i_nara_relationer.pdf

Brå. (2018). *Våld i nära relationer*. Hämtad 2018-11-14, från <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html>

Buckley, Helen, Stephanie Holt & Sadhbh Wheelan (2007) Listen to me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review* 16(5): 296–310. doi:10.1002/car.995.

- Carlshamre, M. (2006). *Den oslagbara: en personlig skildring av våld i kärlekens namn*. Stockholm: Bokförlaget DN
- Cravens, Jaclyn, Whiting, Jason B & Amar, Rola O (2015). Why I Stayed/Left: *An analysis of Voices of Intimate Partner Violence on Social Media*. I *Contemporary Family Therapy: an international Journal*. Vol. 37 s.372-385
- Devaney, J. (2008). Inter-professional working in child protection with families with longterm and complex needs. *Child Abuse Review* 17(4): 242–261.
- Diaz R. (2012). A historical analysis of the reflection of societal views of domestic violence and female victims on social work and police responses. *ProQuest Dissertations and Theses*. Hämtad från ProQuest Central
- Eliasson, M. (1997). *Mäns våld mot kvinnor: en kunskapsöversikt om kvinnomisshandel och våldtäkt, dominans och kontroll*. Stockholm: Natur och Kultur
- Eklund-Moroney, Margreth & Reuterskiöld, Robert (1998) *Sista slaget*. Karlskrona: Profuturo Utbildning.
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer* (Avhandling, Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier). Hämtad 2018-12-19 från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:957007/FULLTEXT01.pdf>
- Fanslow J.L. & Robinson E. M. (2009). Help-seeking behaviours and reasons for help seeking reported by a representative sample of women victims of intimate partner violence in New Zealand. *J Interpers Violence* 2010, 25, 929–951.
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. (2. utg.) Stockholm: Natur och kultur.
- Gottzén, L & Korkmaz, S (2013) Killars våld mot tjejer i nära relationer i Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

- Graaf, M. (2006). *Det ska bli ett sant nöje att döda dig*. Stockholm: Lind & Co
- Graneheim UH & Lundman B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research*. Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24: 105-112.
- Gärldund, T. (2015) *Min kamp och vägen tillbaka*. Viljandi: Trustsofia
- Hester, M. (2011) The three planet model: Towards an understanding of contradictions in approaches to women and children's safety in contexts of domestic violence. *British Journal of Social Work* 41(5): 837–853
- Enander, V. (2011). Ett bortglömt band I Enander, V., Enander, V. & Holmberg, C. *Hur går hon?: om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Howard, S. (2012). Why do women stay with controlling men? *Daily Mail*. Hämtad från ProQuest Central.
- Humphreys, C. (1999). Avoidance and confrontation: Social work practice in relation to domestic violence and child abuse, *Child & Family Social Work* 4(1): 77–87.
- Hydén, M. (1997) ”Berättelsen i psykoterapins värld”. i Hydén, L-C. & Hydén, M. (red.) *Att studera berättelser*. Samhällsvetenskapliga och medicinska perspektiv. Stockholm: Liber AB.
- Jarnqvist, K. (2015). *Våldsutsattas upplevelser av uppbrott och kontakter med myndigheter*. Sundsvall: Kampanj R - Kunskapsboken. Hämtad 2018-11-22 från <http://miun.diva-portal.org/smash/get/diva2:819130/FULLTEXT01.pdf>
- Lang, S. (2011). The earliest warning signs of intimate partner violence. *ProQuest Dissertations and Theses*. Hämtad från ProQuest Central
- Larsson, S. (2005): Kvalitativ metod- en introduktion. I S. Larsson, L. Johan & M. Katarina (red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Lundgren, E. (2004) *Våldets normaliseringsprocess. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS).*

Lundgren E, Heimer G, Westerstrand J & Kalliokoski A-M. (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – En omfattningsundersökning.* Umeå: Åströms Tryckeri Ab, 2001.

McGee, C. (2000). *Childhood Experience of Domestic Violence.* London: Jessica Kingsley.

Michaels H. (2016). Why She Doesn't Just Leave: The Interaction of Attachment and Perceived Barriers to Leaving an Abusive Relationship. *ProQuest Dissertations and Theses.* Hämtad från ProQuest Central.

Mullender, A. (2006). What children tell us: “He said he was going to kill our mum”. I Cathy Humphreys och Nicky Stanley (red.) *Child Protection and Domestic Violence Directions for Good Practice* (s. 53–68). London: Jessica Kingsley

Mullender, A., Hague, G., Iman, U- F., Kelly, L., Malos, E., & Regan, L. (2002) *Children's Perspectives on Domestic Violence.* London: Sage.

Nationellt Centrum för kvinnofrid (2018). *Myndigheter ska bli bättre på att upptäcka relationsvåld.* Hämtad från 2018-12-03 <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-nyhetsarkiv/?tarContentId=732734>

Nationellt Centrum för kvinnofrid (2018). *Mäns utsatthet för våld i nära relationer.* Hämtad från 2018-12-03 <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/mans-utsatthet-for-vald-i-nara-relationer/>

Nationellt Centrum för kvinnofrid (2018). *Stora skillnader i socialtjänstens stöd.* Hämtad från: 2018-12-03 <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=609850>

Olsson, H & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv.* (3:e uppl.) Stockholm: Liber.

Ottosson, Hindberg, Barbro (1984) *Kvinnomisshandel*. Stockholm: Liber Förlag i samråd med Socialstyrelsen., 1984.

Patzel, B. (2006). What blocked heterosexual women and lesbians in leaving their abusive relationships. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 12, 208-215.

Piispa, M. (2002). Complexity of patterns of violence against women in heterosexual partnerships. *Violence Against Women*, 8, 873-900.

Polit, D.F. & Beck, C.T. (2012). *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. (9.ed.) Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.

Regeringskansliet (2018). *Regeringen förstärker kvinno- och tjejjourer med 50 miljoner kronor*.

Hämtad från 2018-12-03

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/04/regeringen-forstarker-kvinno--och-tjejjourer-med-50-miljoner-kronor/>

Rejmer, A. 2003. *Vårdnadsvister*. Lund (Diss.) Lund Studies in Sociology of Law, Lunds universitet.

Scheff, Thoma J. & Starrin, Bengt. *Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet*. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. 2., omarb. utg. Stockholm: Natur & kultur

Schiratzki, J. 1997. *Vårdnad och vårdnadsvister*. (Diss.) Stockholm: Norstedts Juridik.

Sinsisalo, E., & Moser-Hällén, L. 2018. *Våld i nära relationer: socialt arbete i forskning, teori och praktik*. Stockholm: Liber

Socialtjänstlag (2001:453). Stockholm: Utbildningsdepartementet

Socialstyrelsen (2009). *Våldsutsatta kvinnor. Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*.

Hämtad från 2018-12-03

https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8442/2009-126-237_rev1.pdf

SOU (2004:121). *Slag i luften – En utredning om myndigheter, mansvåld och makt. Betänkande av utredningen om kvinnofridsuppdragen*. Stockholm, 2004.

SOU (2014:49). *Våld i nära relationer – en folkbäsofråga*. Stockholm, 2014.

SOU (2018:32). *Ju förr desto bättre - vägar till en förebyggande socialtjänst*. Stockholm, 2018.

Stanley, Nicky, Miller, Pam, Richardson Foster, Helen och Thomson, Gill (2011) A stop-start response: Social services' interventions with children and families notified following domestic violence incidents. *British Journal of Social Work* 41(2): 296–313

Söchting I, Fairbrother N, Koch W.J. (2004). Sexual assault of women: Prevention efforts and risk factors. *Violence Against Women*, 10, 73–93.

Viberg, K. (2001). *Utmed din gränslinje - en kvinnas berättelse om misshandel*. Örebro: Libris

Videll, A. (2000). *Dårskap för två med livet som insats*. Stockholm: Bäckströms förlag

Wallberg, Ann Mari, (2008), "Socialtjänstens ansvar", ingår i: Heimer, Gun & Sandberg, David (red.), *Våldsutsatta kvinnor – samhällets ansvar*. Studentlitteratur: Lund.

Widding, Hedin, L. (1997) *Det kan hända vilken kvinna som helst – en handbok om bemötandet av kvinnor som blivit utsatta för misshandel och sexuella övergrepp*. Anamma Böcker.